

Minister van Justitie en Veiligheid

**Directoraat-Generaal
Rechtspleging en
Rechtshandhaving**
Directie Rechtshandhaving en
Criminaliteitsbestrijding

Turfmarkt 147
2511 DP Den Haag
Postbus 20301
2500 EH Den Haag
www.rijksoverheid.nl/jenv

nota

Beslisnota Kamerbrief online discriminatie, racisme en
hate speech

Datum
22 februari 2023

Ons kenmerk
-

1. Aanleiding

Deze Kamerbrief geeft uitvoering aan de motie van het Kamerlid Van Dijk van 1 juli 2020, om te inventariseren hoe de aanpak van racisme op het internet geïntensiveerd kan worden. In het Nationaal Programma tegen Discriminatie en Racisme is gemeld dat de Kamer voor eind 2022 over een plan van aanpak geïnformeerd wordt. De Kamerbrief is op 11 december jl. voor het eerst aan u voorgelegd. Vanwege opmerkingen uit de interne afstemmingslijnen bleek het niet mogelijk om de brief voor het kerstreces te versturen. Via deze nota wordt de nieuwe versie aan u aangeboden, die is aangepast op basis van opmerkingen van u, van de minister van SZW en van de ambtelijke lijn van OCW.

2. Geadviseerd besluit

U wordt geadviseerd om in te stemmen met deze brief, die dient om:

- i) de Tweede Kamer te informeren over de inzet die sinds het aannemen van de motie-Van Dijk in 2020 in gang is gezet om verschillende vormen van online discriminatie, racisme en hate speech te voorkomen en tegen te gaan;
- ii) de kabinetsambitie voor een gezamenlijke aanpak voor de komende jaren toe te lichten.

U wordt geadviseerd in te stemmen met deze versie van de brief:

- In deze brief is de balans gezocht tussen het apart noemen van verschillende vormen van online discriminatie die veel voorkomen (zoals antisemitisme), en tussen het schetsen van een kader voor een generieke aanpak waaronder alle discriminatiegronden vallen.
- Het op basis van de huidige cijfers lastig is een precieze vergelijking te maken tussen groepen en de mate waarin zij te maken krijgen met online discriminatie. Ook omdat de verschijningsvormen per groep erg verschillen.
- Daarnaast heeft deze versie van de brief op ambtelijk niveau overeenstemming bereikt, omdat zowel specifieke gronden worden genoemd, maar ook een generieke aanpak wordt gepresenteerd.

3. Kernpunten

Antisemitisme, anti-zwartracisme, lhbtq+ discriminatie, vrouwenhaat en andere vormen van online discriminatie, racisme en hate speech zijn helaas een dagelijkse realiteit in de online wereld. Het kabinet en maatschappelijke partijen hebben in de afgelopen jaren een aantal belangrijke stappen gezet om het complexe probleem van online discriminatie, racisme en hate speech beter in kaart te brengen en aan te pakken. Wel concludeert het kabinet dat de huidige aanpak nog te versnipperd is. De Kamerbrief gaat in op de huidige inzet van de

verschillende ministeries op de thema's online discriminatie, racisme en hate speech, maar bevat ook de kabinetsambitie voor de komende jaren.

- In de brief staat genoemd dat momenteel nog onvoldoende vanuit gezamenlijkheid wordt gewerkt wanneer het gaat om de aanpak van online discriminatie, racisme en hate speech. Het kabinet gaat daarom aan de slag om een meerjarige, geïntensiveerde aanpak op discriminatie, racisme en hate speech vorm te geven. Om de kabinetsambitie te concretiseren, worden de volgende beleidslijnen onderscheiden:
 - Het creëren van een **nauwere samenwerking** met andere partijen, waaronder maatschappelijke partijen en de internetsector;
 - Het versterken van de **preventieve aanpak**;
 - **Betere registratie** van online discriminatie;
 - Ondersteuning van (potentiële) **slachtoffers**;
 - **Onderzoek**, zodat meer inzicht wordt verkregen in verschillende aspecten van online discriminatie;
 - **Internationaal**, waaronder internationale samenwerking.
- De Kamerbrief zal worden ondertekend door alle ministers betrokken bij het discriminatiedossier. Dit bent u, de ministers van SZW, OCW, BZK en VWS.

**Directoraat-Generaal
Rechtspleging en
Rechtshandhaving**
Directie Rechtshandhaving en
Criminaliteitsbestrijding

Datum
22 februari 2023

Ons kenmerk
-

4.1 Politieke context

Coalitieakkoord

In het Coalitieakkoord 2021-2025 zijn de volgende passages opgenomen die raken aan de aanpak van online discriminatie, racisme en hate speech:

- We willen dat iedereen in Nederland vrij kan zijn. Vrij om te zijn wie je bent. Vrij van discriminatie en racisme. En vrij om jezelf te ontwikkelen. Nog te vaak krijgen Nederlanders minder kansen of worden zij uitgesloten op grond van afkomst, geslacht, kleur, ras, leeftijd, geloof, seksuele geaardheid of beperking. Dat is onacceptabel. Daarom voeren we een actief emancipatie- en antidiscriminatiebeleid. (p.29)
- Een democratische samenleving kan alleen functioneren als we een grens trekken als vrijheden van de ander worden bedreigd, als iedereen meedoet en discriminatie wordt bestreden. Voor homohaat, antisemitisme, moslimhaat, vrouwenhaat, (online) seksuele uitbuiting, eerwraak, genitale verminking, kinderhuwelijken, gedwongen huwelijken, haatzaaien en geweld tegen andersdenkenden en tegen minderheden is geen plaats in onze samenleving. (p. 29)
- We bestrijden vrouwenhaat, zowel 'online' als 'offline', krachtig. We bestrijden geweld tegen vrouwen achter de voordeur, waaronder seksuele uitbuiting. (p.29)
- We blijven werken aan de acceptatie, veiligheid en emancipatie van de lhbtq+ gemeenschap. Het Regenboog Stembusakkoord is hiervoor de basis. We voeren dit akkoord zorgvuldig uit met (initiatief)wetgeving en beleid (p.29). In het Regenboog Stembusakkoord staat dat de aanpak van discriminatie op het internet wordt geïntensiveerd.
- Grote online platformen worden verantwoordelijk om desinformatie en haatzaaien op hun platforms tegen te gaan. (p.33)

Regenboogstembusakkoord

In het Regenboogstembusakkoord staat de maatregel opgenomen dat de aanpak van discriminatie op het internet wordt geïntensiveerd.

Nationaal Programma tegen discriminatie en racisme

Naar aanleiding van de motie Van Dijk, die de regering oproept om te inventariseren hoe de aanpak van racisme en antisemitisme geïntensiveerd kan worden, voert het ministerie van JenV in samenwerking met de ministeries van BZK, OCW en SZW een inventarisatie uit. Hiermee wordt een eerste aanzet

gedaan voor een plan van aanpak online hate speech, dat de bestrijding van online hate speech moet versterken. In dit plan zullen naar verwachting de volgende pijlers centraal staan: bewustwording, preventie, capaciteitsopbouw, rechtshandhaving en wet- en regelgeving. In het Nationaal Programma staat vermeld dat de minister van JenV voor het einde van het jaar het plan van aanpak online hate speech aan de Tweede Kamer zal sturen. (p.49)

Verder staan in het Nationaal Programma maatregelen genoemd om de aanpak van online discriminatie te intensiveren.

Werkplan Antisemitismebestrijding 2022-2025

In het Werkplan Antisemitismebestrijding van de Nationaal Coördinator Antisemitismebestrijding worden maatregelen genoemd om online antisemitisme tegen te gaan.

Kamervragen

Op 30 maart 2021 zijn Kamervragen ingezonden van de leden Van Dijk en Van Nispen (beiden SP) aan de minister van Justitie en Veiligheid over het bericht dat online discriminatie geen prioriteit heeft.

In de beantwoording van deze Kamervragen is toen aangegeven dat het belang is dat de aanpak van online discriminatie aansluit bij wat andere Europese landen doen om een goede invulling te geven aan een aanpak op nationaal niveau. In deze beantwoording is toen verwezen naar het onderhandelingsproces van de Digital Services Act, het voornemen van de Europese Commissie om hate speech op te nemen in de lijst van EU-delicten, en de aanbeveling van de Raad van Europa die op dat moment geschreven werd. Ook werd verwezen naar de versterking van de aanpak van discriminatie en racisme door het aanstellen van de Nationaal Coördinator tegen Discriminatie en Racisme.

Recommendation on combating hate speech

Op 20 mei 2022 is de Recommendation on combating hate speech aangenomen door het Comité van Ministers van de Raad van Europa. Hierin worden lidstaten opgeroepen om een integrale strategie te ontwikkelen om hate speech te voorkomen en aan te pakken.

4.2 Financiële overwegingen

De aanpak zal de komende tijd verder worden uitgewerkt. In deze fase kunnen de financiële overwegingen nog niet concreet in kaart worden gebracht.

4.3 Juridische overwegingen

De aanpak zal de komende tijd verder worden uitgewerkt. In deze fase kunnen de juridische overwegingen nog niet concreet in kaart worden gebracht.

4.4 Krachtenveld

Bij deze Kamerbrief zijn de ministeries van JenV, SZW, OCW, BZK en VWS en de Nationaal Coördinator tegen Discriminatie en Racisme en de Nationaal Coördinator Antisemitismebestrijding betrokken. Ook is de Kamerbrief afgestemd met het Openbaar Ministerie.

U heeft de eerste keer dat u de brief zag verzocht om antisemitisme meer te laten terugkomen in de brief en op te nemen als aparte discriminatiegrond. Ambtelijk SZW en ambtelijk OCW hebben aangegeven voorstander te zijn van een generieke aanpak, en daarom steeds de termen 'online discriminatie, racisme en hate speech' te willen gebruiken. Dit heeft ermee te maken dat het kabinet een generiek discriminatiebeleid voert, met een specifieke aanpak per discriminatiegrond. Deze departementen zien de aanpak van de discriminatiegrond antisemitisme met eenzelfde urgentie als de aanpak van

**Directoraat-Generaal
Rechtspleging en
Rechtshandhaving**
Directie Rechtshandhaving en
Criminaliteitsbestrijding

Datum
22 februari 2023

Ons kenmerk
-

discriminatie van andere gronden (zoals discriminatie van lhbtq+-personen, moslims of discriminatie op grond van ras of geslacht). Vanuit JenV hebben wij zowel generiek discriminatiebeleid, als specifiek beleid op een aantal gronden. De aanpak op antisemitisme is hier een voorbeeld van. Toch wordt u geadviseerd om in de stemmen met deze versie van de brief waarin het voorkomen en de aanpak van antisemitisme wel een belangrijke plek heeft, maar *niet* is opgenomen in het rijtje 'online discriminatie, racisme en hate speech'. De hoofdreden hiervoor is dat deze brief het kader schetst van een aanpak hierop, en dat in de verdere uitwerking ook gekeken zal worden naar specifieke gronden.

Verder heeft de minister van SZW in haar opmerkingen aangegeven dat zij ook de beleidslijn 'ondersteuning van (potentiële) slachtoffers' en 'internationaal' zou willen toevoegen aan deze brief. Daarom zijn deze twee beleidslijnen in de nieuwe versie toegevoegd.

4.5 Strategie

- Deze brief zal de Tweede Kamer informeren over de reeds in gang gezette aanpak door de ministers van JenV, SZW, OCW, BZK en VWS.
- In 2023 zullen deze departementen gezamenlijk verder werken aan een gezamenlijke aanpak met overkoepelende visie.

4.6 Uitvoering

De aanpak zal de komende tijd verder worden uitgewerkt. In deze fase kunnen de uitvoeringsconsequenties nog niet concreet in kaart worden gebracht.

4.7 Implementatie

De aanpak zal de komende tijd verder worden gevormd. De Kamer zal hierover in 2023 worden geïnformeerd. Als de aanpak verder is gevormd, zal worden gezien of en welke uitvoeringstoetsen nodig zijn voor de implementatie daarvan.

4.8 Communicatie

Er worden geen aanvullende communicatieafspraken gemaakt rond de publicatie van de brief.

4.9 Ontwikkelingen hiervoor

Specifiek ten aanzien van de aanpak van online discriminatie, racisme, antisemitisme en hate speech zijn geen eerdere beslissingen voorgelegd aan u.

5. Informatie die niet openbaar gemaakt kan worden

5.1 Toelichting

De persoonsgegevens van de ambtenaren zijn niet openbaar ter bescherming van de persoonlijke levenssfeer.

**Directoraat-Generaal
Rechtspleging en
Rechtshandhaving**
Directie Rechtshandhaving en
Criminaliteitsbestrijding

Datum
22 februari 2023

Ons kenmerk
-